

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У А.П. ВОЈВОДИНИ

Година VII

Нови Сад, децембар 1958

Број 12

САДРЖАЈ:

Бр. Пећрић:

Општа декларација о правима човека ОУН и Законик о кривичном поступку ФНРЈ;

Н. Константиновић:

Пуноважност усменог тестаментa услед изузетних прилика у смислу чл. 78 Закона о наслеђивању;

Вл. Шошкић:

О неким спорним питањима примене ЗКН;

Е. Хербуш:

О правној снази једне одлуке НОО Нови Сад;

К. Х.

Годишња конференција председника радних одбора и чланова савета и управног одбора АК у АПВ;

М. Б.

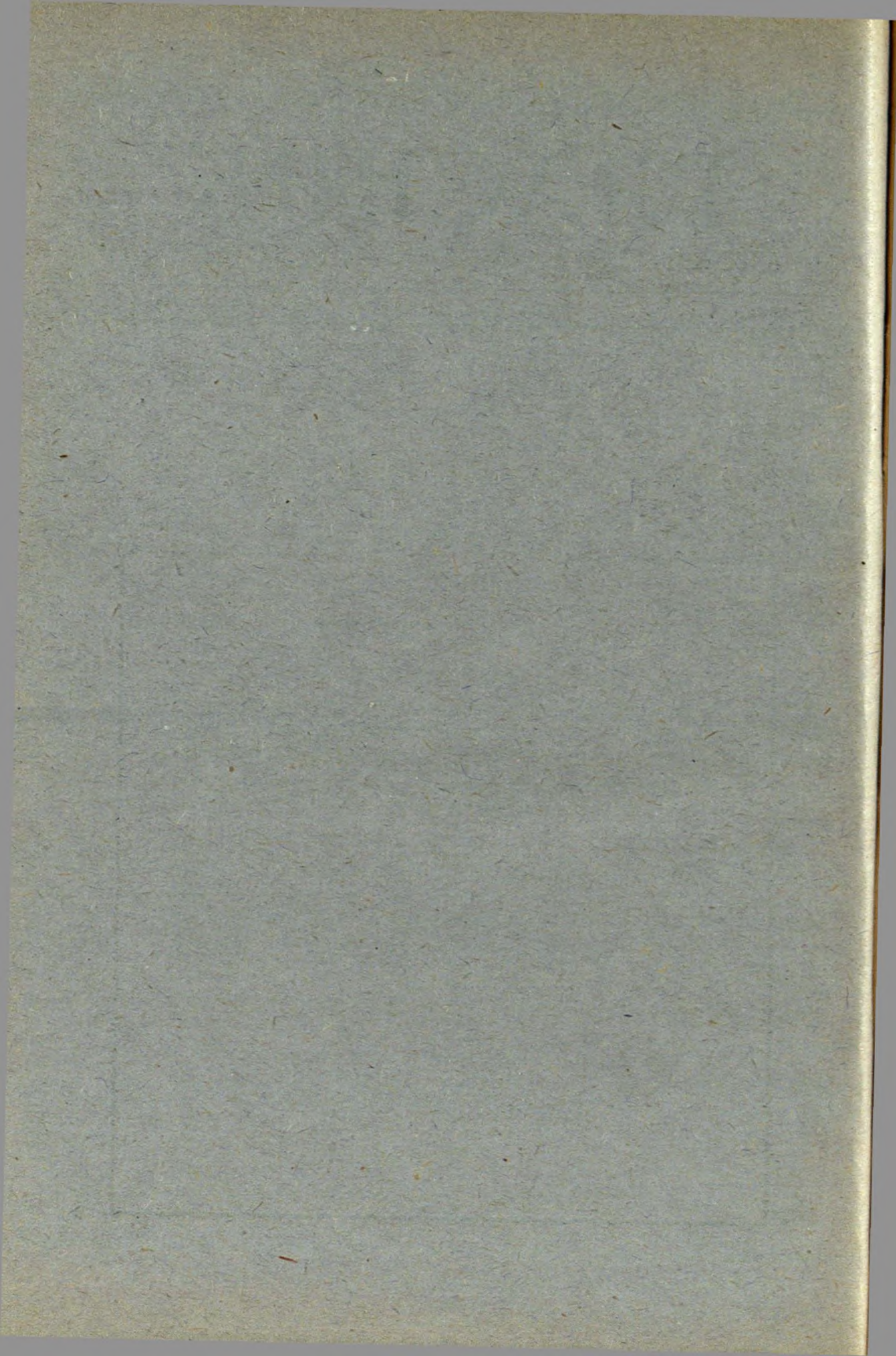
Пленум Савеза адвокатских комора Југославије;

Б. М. Сџ.

Заједнички састанак судија и адвоката у Панчеву;

Из судске праксе;

Службена саопштења.



Г Л А С Н И К**А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е У А. П. В О Ј В О Д И Н И**

Година VII

Нови Сад, децембар 1958

Број 12

**ОПШТА ДЕКЛАРАЦИЈА О ПРАВИМА ЧОВЕКА ОУН
И ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ ФНРЈ**

Основана 26 јуна 1945 године, након победе антихитлеровске коалиције у II Светском рату, Организација Уједињених Нација, као један од основних својих задатака, истакла је у Уводу Повеље УН да су Народи Уједињених нација решени: „... да поново потврдимо веру у основна права човека, у достојанство и вредност људске личности...” Преузимање таквог задатка несумњиво је резултирало из чињенице да је фашизам фактички значио потпуну негацију права човека, људског достојанства и личности. Но тај задатак није био само непосредан и практички политички императив Уједињених нација након победоносног окончања рата ради рестаурације анулираних права човека, већ трајан и перспективан задатак УН. Члан 13 Повеље УН ставио је, сем осталог, у задатак Генералној скупштини ОУН да проучава и доноси препоруке ради остварења права човека и основних слобода за све људе без обзира на расу, веру, пол или језик. Економско-социјални савет ОУН надлежан је да даје препоруке ради унапређивања свих права човека — чл. 62 ст. 2 Повеље УН.

Чињеница да још и данас има расне дискриминације у неким земљама (Јужно-афричка унија, неке федералне државе у САД) несумњиво указује на нужност, и оправданост, постојања органа ОУН који треба да се бави питањима права човека.

Економско-социјални савет, увиђајући важност, обимност и сложеност решавања питања права човека формирао је 16. II. 1946 године посебну Комисију за питања права човека. Генерална скупштина УОУН на заседању у децембру 1946 године донела је Резолуцију којом је дата препорука да се приступи изради декларације о правима човека на основу Повеље УН.

Комисија за права човека, са неким другим органима УН који се баве тим питањем, одржала је више састанака на којима је дискутовано о тексту пројекта Декларације о правима човека, па је најзад Комисија на заседању од 24 маја до 18 јуна 1948 године прихватила коначан текст пројекта Декларације о правима човека. Комисија за права човека доставила је текст пројекта Декларације Економско-социјалном савету, који је прихватио пројекат и проследио га Генералној скупштини која је на свом заседању од 10 децембра 1948 године усвојила

предложени пројекат. Прихваћени пројекат је донет и објављен као „ОПШТА ДЕКЛАРАЦИЈА О ПРАВИМА ЧОВЕКА“. Дан доношења Опште декларације о правима човека — 10 ДЕЦЕМБАР — слави се отада сваке годне у свету као Дан права човека.

Општа декларација о правима човека садржи Увод и 30 чланова. У Уводу се прокламују начела која су основа за одређивање и утврђивање свих права човека. Члан 1 Декларације утврђује да се сва људска бића рађају слободна и једнака по достојанству и правима. У осталим члановима утврђују се права свих људи: на живот, слободу, безбедност личности, на рад и једнако третирање у радном односу, на обезбеђење од неосновног лишавања слободе, на непристрасно суђење и право одбране пред судом, на слободу кретања и избора места боравка, на неповредивост стана, на социјално и здравствено осигурање, и одмор, на образовање и бесплатно ниже и средње образовање, на доступност свим јавним службама, на националност и слободу вероисповести, на слободно васпитање дете, на слободу мисли, удруживања и синдикалног организовања, да буде сматран субјектом права и на преузумпцију невиности, на држављанство и азил, на слободно склапање брака и на имовину, на управљање својом земљом путем изабраних претставника, на слободу учешћа у културном животу, на право обезбеђења у случају болести, старости и неспособности за рад. Забрањен је понижавајући поступак, мучење, свирепост или нечовечно кажњавање као и ропство и трговина робљем у било ком виду.

Прихватање начела и одредаба Декларације о правима човека није обавезно за чланице ОУН, пошто Декларација нема обавезан карактер, као што јој и сам назив говори. Наведена права Генерална скупштина је прогласила као „опште мерило које треба да постигну све земље и сви народи“ и у том циљу било је стављено у задатак Комисији за права човека да изради пројекат Пакта о правима човека који би био обавезан за све земље-чланице ОУН. Комисија је саставила пројекат Пакта и доставила га Генералној скупштини, али је пројекат враћен ради допуна и исправки, тако да до сада још није прихваћен.

Декларација о правима човека широко је популарисана од стране Секретаријата УН и организација унутар УН, а преведена је на преко 40 језика, па и на наш језик одмах по њеном доношењу. Сем тога код нас је објављено и неколико ширих радова у вези са правима човека на основу Декларације.

Довољан је само летимичан поглед на права човека утврђена Декларацијом, да би се видело како су код нас сва наведена права — и не само у обиму предвиђеном Декларацијом већ и шире обухватније — предвиђена и утврђена Уставом ФНРЈ и уставима народних република као и позитивним законским и осталим прописима. Утврђивање ових права није деклараторно, већ је ефективно и обезбеђено низом императивних норми. Анализа ефективне реализације свих наведених права у ФНРЈ захтевала би обимна разматрања, па ћемо се задржати само на оним правима човека која су истакнута у Декларацији а имају непосредне везе са кривичним поступком.

У непосредној вези са кривичним поступком су чланови: 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ст. 1, 12, и 14 ст. 1 Опште декларације о правима човека.

I.

Члан 5 Декларације гласи:

„Нико не сме бити подвргнут мучењу или свирепом, нечовечном или понижавајућем поступку или казни”

Наш Законик о кривичном поступку од 10. IX. 1953 год. у пуној мери гарантује и обезбеђује личност грађана — окривљеника или других учесника у поступку — тиме што је тачно одредио права и дужности свих органа који учествују у кривичном поступку и то на тај начин што је обезбедио хуман и достојанствен однос према свима, са допуштењем оних, и оноликих ограничења, која су нужна ради несметаног одвијања поступка. Сем тога, такође су прецизирана права и дужности грађана — субјеката кривичног поступка.

Личност окривљеног, који је централна личност кривичног поступка, може бити угрожена од стране органа који води поступак. Међутим, Законик је предупредио такву могућност и одредио да се према окривљеноме приликом саслушања, а и иначе, има поступати тако да се у пуној мери поштује његова личност — чл. 212 ст. 6 ЗКП. Према окривљеном се не сме употребити сила, претња, обмана или слична средства да би се дошло до признања — чл. 6 и чл. 212 ст. 7 ЗКП. Ове одредбе се односе како на испитивање окривљеног у извиђају и истражи тако на испитивање на главном претресу — чл. 299 ЗКП. Овако постављен однос органа, који воде поступак, према **окривљеноме обезбеђује** правилан и достојанствен поступак. Но и поред тога, евентуални експеси органа гоњења су инкриминисани у Кривичном законик у. За евентуално изнуђивање исказа од било ког субјекта предвиђена је у чл. 151 КЗ казна од најмање три месеца затвора па до пет година строгог затвора, а за евентуално злостављање, вређање или поступање противни људском достојанству у чл. 152 КЗ предвиђена је казна затвора до једне године.

Личност окривљенога обезбеђена је за време боравка у притвору или истражном затвору одредбама чл. 194—199 ЗКП, који одређују права и дужности како лица лишених слободе тако и затворских органа, с тим што се по општим прописима Законика лишења слободе имају свести на ону меру која је нужна, и неопходна, ради несметаног спровођења поступка. Контрола спровођења ових одредаба стављена је у задатак председнику окружног односно среског суда који су дужни најмање једном недељно обићи затвор и обавестити се о стању у затвору и од лица лишених слободе примати евентуалне жалбе или притужбе без присуства затворских органа.

Извршење казни лишења слободе регулисано је Законом о извршењу казни и то тако да се уз поштовање личности осуђеног оствари сврха кажњавања како је она предвиђена у чл. 3 КЗ — преваспитавањем.

Савремена медицина располаже великим, раније неслућеним, могућностима. Најновија научна достигнућа омогућила су разјашњење низа питања из области човековог физичког и психичког бића. Тако се на пр. оперативним захватом зв. „лоботомија“ може изазвати дезинтеграција човекове личности, а употребом одређених лекова може се утицати на човекову вољу тако да он не може њоме владати, тако да даје изјаве без унутрашње контроле — т. зв. „наркоанализа“. Ова, а и друга, достигнућа савремене медицине — а нарочито „наркоанализа“ — могу се користити у кривичном поступку, како би се од окривљеног, или сведока, добило признање противно вољи онога који даје изјаву. Имајући у виду ове могућности, које претстављају флагрантну повреду личности човека, наш Законик је изричито забранио употребу било каквих медицинских средстава или интервенција којима би се утицало на вољу окривљеног или сведока приликом давања исказа — чл. 247 ст. 3 ЗКП.

II.

Члан 6 Декларације гласи:

„Свако има право да се свугде признаје његово својство субјекта права“

Законик о кривичном поступку ФНРЈ конструкцијом целог тока поступка, од покретања до правоснажног окончања, обезбедио је свим учесницима у поступку статус субјекта. У свим фазама поступка сваки грађанин, без обзира да ли је окривљени, сведок, вештак, оштећени, тумач или тужилац, има одређена права која му обезбеђују својство субјекта кривичног поступка у ширем смислу. У ужем смислу су субјекти кривичног поступка само окривљени, тужилац и суд. Процесно-правни односи свих субјеката поступка су тако конструисани да обезбеђују ефикасно коришћење свих права која односни субјект има у одређеној фази поступка.

III.

Члан 7 Декларације гласи:

„Сви су пред законом једнаки имају право, без икакве дискриминације, на подједнаку заштиту закона. Сви имају право на подједнаку заштиту против било какве дискриминације којом се крши ова Декларација и против сваког потстицања на овакву дискриминацију“

Равноправност свих грађана ФНРЈ зајамчена је чланом 21 Устава ФНРЈ — и одговарајућим члановима устава народних република — а противан је Уставу сваки акт којим би се грађанима давале привилегије или ограничавала права на основу националне, расне или верске припадности. Према томе члан 7 Декларације није ништа ново за нашу земљу, у којој је равноправност грађана један од основних принципа нашег друштвеног поретка. Овај принцип је доследно спроведен и

кроз Законик о кривичном поступку који ни једним прописом не дозвољава било какво разликовање права субјеката по било ком основу. Сем тога у чл. 1 Законика истакнуто је да „...законик утврђује правила којима се осигурава да НИКО невин не буде осуђен, а да се КРИВЦУ изрекне заслужена казна...” што значи да се одредбе Законика имају подједнако примењивати на све.

IV.

Члан 8 Декларације гласи:

„Свако има право на ефикасно правно средство пред надлежним судовима за дела којима се крше основна права која су му дата уставом или законима”

Законик о кривичном поступку у пуној мери гарантује право жалбе у свим стадијима поступка. Против свих одлука окривљени у принципу има право жалбе, а ово право је искључено само у односу на мали број одлука у току поступка. Међутим искључење права жалбе не односи се на одлуке којима се меритиорно решава. На све одлуке којима се мериторно решава питање кривице, казне, примене мера безбедности, трошкова кривичног поступка и имовинско-правних захтева окривљени има право жалбе, а у случајевима када је изречена казна смрти или казна строгог затвора у доживотном трајању предвиђен је — као обавезан — тростепен поступак. У односу на окривљеног искључена је свака формалност у жалбеном поступку, тако да се по донетој жалби окривљенога мора поступити без обзира на све формалне недостатке, само ако се може утврдити на коју се одлуку односи жалба. С обзиром на устројство судских уписника скоро увек се може утврдити на коју се одлуку односи жалба, тако да ће се по жалби моћи поступити. Другостепени суд је дужан да цени нападнуту одлуку у одређеним границама и по службеној дужности, иако у том правцу није нападнута жалбом, тако да је окривљени обезбеђен од оних повреда закона које није уочио или их из незнања није нападао.

V.

Члан 9 Декларације гласи:

„Нико не сме бити подвргнут произвољном хапшењу, притварању или протеривању”

Основи за лишавање слободе у Законик у врло прецизно одређени и ограничени — чл. 181, 182, 188 и 191 с тим што су предвиђени максимални рокови трајања притвора и истражног затвора који су непрекорачиви. Незаконито лишавање слободе је кривично дело — чл. 150 КЗ, а лице које је незаконито лишено слободе или незаконито задржано у притвору или испражном затвору има право на накнаду штете — чл. 472—479 ЗКП. Сем тога, сви органи који учествују у кривичном поступку дужни су да воде рачуна о томе да лишење слободе траје само онолико колико је неопходно потребно да би се обезбедио правилан ток поступка, и да укидају притвор или испражни затвор и пре наступања крајњих рокова трајања.

VI.

Члан 10 Декларације гласи:

„Сви имају потпуно једнако право на објективно и јавно суђење пред независним и непристрасним судом ради утврђивања својих права и обавеза и решавања о било каквој оптужби”

Независност судова загарантована је Уставом ФНРЈ — чл. 7 Уставних начела о судовима. Јавност суђења предвиђена је у чл. 8 Уставних начела и у чл. 270 ст. 1 ЗКП, а неосновано и незаконито искључење јавности са главног претреса претставља битну повреду одредаба кривичног поступка због које се пресуда може укинути. Искључење јавности са главног претреса предвиђено је само у случају да постоје разлози морала, интереси чувања тајне или у интересу јавног реда. Но случајеви искључења јавности са главног претреса ретки су у пракси. Јавност главног претреса, контрадикторност, страначки статус окривљеног, право стављања захтева за изузеће судија и судија-поротника и органа гоњења, двостепеност — а у случајевима најтежих казни и тростепеност — у одлучивању обезбеђују у пуној мери објективност и непристрасност у сваком конкретном кривичном поступку. Установе захтева за понављање кривичног поступка и захтева за заштиту законитости пружају ефикасне могућности за исправљање евентуалних грешака у поступку.

VII.

Члан 11 став 1 Декларације гласи:

„Свако ко је оптужен за кривично дело има право да се сматра невиним док се на основу закона кривица не докаже на јавном претресу на којем је имао све гаранције потребне за своју одбрану”

Овим чланом Декларације истакнута је „презумпција невиности” која је у нашем Законнику усвојена и озакоњена као једно од основних начела кривично-процесног права — чл. 3 ЗКП. У складу са презумпцијом невиности Законик је изричито забранио постављање сугестивних и капциозних питања — чл. 213 ст. 1 ЗКП. О јавности главног претреса речено је горе (под тач. VI). Гаранције за одбрану по ЗКП су довољно широке да обезбеде пуно право одбране. Сваки окривљени може да узме браниоца од самог почетка кривичног поступка, а у случајевима тежих кривичних дела предвиђена је обавезна одбрана путем адвоката. Малолетнику се не може судити без браниоца, а сваки окривљени пред окружним судом може тражити да му се одреди бранилац, без обзира на врсту и тежину кривичног дела за које је оптужен — чл. 69 и 70 ЗКП. Материјална одбрана предвиђена је као дужност свих органа који учествују у кривичном поступку — чл. 9 ЗКП.

VIII.

Члан 12 Декларације гласи:

„Нико не сме бити подвргнут мешању у приватни живот, породицу, стан или преписку, нити нападима на част и углед. Свако има право на заштиту против оваквог мешања или напада”

Сва права предвиђена овим чланом Декларације загарантована су и заштићена Уставом ФНРЈ — чл. 26, 28, 29 и 30, а напади на ова права инкриминисани су као кривична дела клевете, увреде и изношење личних и породичних прилика — чл. 169, 170 и 171 КЗ, те је оштећенима дато право да, као тужиоци, у кривичном поступку остварују заштиту својих права. Закоником о кривичном поступку тачно су предвиђени основи када се, и на који начин, може вршити претрес стана у току кривичног поступка — чл. 200—202 или пак задржавати преписку — чл. 208 ЗКП. Противзаконито претресање стана је кривично дело — чл. 155 КЗ а повреда тајности писма такође — чл 156 КЗ.

IX.

Члан 14 став 1 Декларације гласи:

„Свако има право да тражи и ужива у другим земљама уточиште од прогањања”

Право азила загарантовано је Уставом ФНРЈ — чл. 31, а предвиђено је и у чл. 97 ст. 4 Кривичног законика. У чл. 464 ст. 2 Законика о кривичном поступку изричито је предвиђено да се неће одобрити екстрадиција лица које ужива право азила у ФНРЈ.

X.

Закоником о кривичном поступку ФНРЈ од 10. IX. 1953 године, који је ступио на снагу 1 I. 1954, усвојени су сви демократски принципи кривичног процесног права и обезбеђена је њихова широка и пуна практична примена. Нашим Закоником су први пут у свету прихваћена и доследно спроведена у живот сва напред наведена начела Опште декларације о правима човека, и он данас претставља један од најнапреднијих процесних законика у свету. Закоником је у пуној мери заштићена како личност окривљеног, тако и личност сваког процесног субјекта. Дајући субјектима низ правних сретстава за заштиту њихових интереса закоником је обезбеђен хуман социјалистички однос према свакој личности.

Анализирајући принципе Опште декларације о правима човека — уколико се они односе на кривични поступак — на дан њене десетогодишњице можемо констатовати да се сви ти принципи у потпуности практично и ефикасно код нас примењују, и да наша јудикатура консеквентно примењујући Законик о кривичном поступку доприноси пу-

ној афирмацији тих принципа. Афирмација тих принципа, пак фактички произилази из афирмације принципа нашег социјалистичког развоја и изградње социјализма у нашој земљи.

Развитак и јачање нашег комуналног система, све шире обухватање најширих народних маса у управљању привредом и другим областима као и даље продубљивање социјалистичке демократије, захтевају од наших грађана високу свест за преузимање одговорних задатака. Те задатке грађани извршавају свесни слободе своје личности и пуне заштите својих права. Ради заштите тих права и личности кривични поступак мора да претставља такав механизам који ће истовремено у потпуности штитити и личности и њена права и обезбедити да сваки онај који теже прекрши друштвену дисциплину, и изврши кривично дело, буде кажњен. Законик о кривичном поступку претставља баш такав механизам, и његова стриктна примена значи само правилно и потпуно остваривање социјалистичке законитости.

Бранко Петрић

ПУНОВАЖНОСТ УСМЕНОГ ТЕСТАМЕНТА УСЛЕД ИЗУЗЕТНИХ ПРИЛИКА У СМISЛУ ЧЛ. 78 ЗАКОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ

За пуноважност усменог тестаментa по закону о наслеђивању (у даљем тексту ЗН) потребно је, да су испуњени услови предвиђени у закону. Да би усмени тестамент био пуноважан, неопходно је да су испуњени општи услови а то су: 1) да је лице које прави тестамент способно за расуђивање, 2) да је навршило 16 година живота и 3) да је слободно и свесно изјавило своју вољу. Усмени тестамент је по ЗН предвиђен као изузетан тестамент.

Што се тиче форме усменог тестаментa, члан 78 ЗН одређује да завешталац може изјавити своју последњу вољу усмено пред два сведока само у случају ако услед изузетних прилика није у могућности да сачини писмени тестамент.

У пракси наших судова није спорно, колико је сведока потребно да присуствује сачињавању таквог тестаментa, ни време његовог важења, него се појавило питање, које су све то изузетне прилике и по којем се мерилу треба ценити постојање таквих прилика.

Тако је један окружни суд по тужби тужиље А. Г., која свој захтев заснива на усменом тестаменту оставитељке Л. М. против тужених Ш. П. и др., законских наследника, ради установљења ваљаности усменог тестаментa, удовољио тужбеном захтеву. Суд је поведеном доказном поступку установио, да је уд. Л. М. (оставитељка), која је умрла 16 П 1955 г., сачинила 2 П 1955 год. око 18 часова у своме стану у присуству св. Б. С., адв. и Б. Д., адв. припр. као тестаментарних сведока усмени тестамент. Надаље је утврђено да је приликом састава овог тестаментa био стално присутан муж тужиље А. А., док је тужиља само повремено улазила у собу пре почетка прављења усменог тестаментa, јер ју је св. Б. С. пре тога отстранио. Затим је установио да је оставитељка боловала од тромбозе и да је стварно имала намеру

да сачини писмени тестамент, али да је сачињење таквог тестаamenta оставила за касније док је том приликом за сваки случај желела да сачини усмени тестамент. Потом да је оставитељка у сталном присуству ових сведока и при потпуној светлости, одређено и јасно ијавила да за случај своје смрти сву своју покретну и непокретну имовину оставља тужиљи, јер да је ова с њом живела у једном домаћинству дуги низ година, да су се лепо слагале и да је тужиља према њој показивала сву потребну пажњу и бригу. Стога је нашао да је сачињени усмени тестамент ваљан, како по раније важећим правилима наследног права тако и по прописима новог ЗН, јер је и пре ступања на снагу ЗН сматран ваљаним усмени тестамент сачињен пред два сведока, а овај тестамент важи и по новом закону, будући да се под „изузетним приликама” из чл. 78 ЗН имају подразумевати и околности субјективног карактера у којима се у датом моменту и оставитељка налазила. Присуство мужа тужиље приликом састава тестаamenta, суд сматра да је без значаја у конкретном случају, јер и без њега постоје два незаинтересована тестаментарна сведока.

Против наведене I степене пресуде, тужени су уложили жалбу са захтевом да се иста преиначи, тужба одбије или одреди допуна доказног поступка у правцу њихових жалбених навода, па је Врховни суд АПВ-е као II степени нашао, да је жалба тужених основана, че је нападнуту пресуду укинуо и вратио **другом већу** истог суда на поновно расправљање и одлучивање.

У новом поступку друго веће истог окружног суда поступило је по примедбама II степеног суда, узевши у обзир правно схватање истог, па је саслушао низ сведока предложених од стране ових странака и нашао, да је оставитељка била у таквим субјективним околностима да је имала могућности да сачини тестамент у писменој форми, али да га није хтела сачинити. С друге стране узимајући у обзир објективне околности, сматрао је да ниуком случају нису постојале изузетне прилике које предвиђа чл. 78 ЗН, јер таквих околности општег карактера није било, па је тужбу одбио.

Поводом жалбе тужиље против ове пресуде, II степени суд је нашао да жалба није основана, па је исту одбио, а побијену I степену пресуду потврдио са следећим образложењем:

У смислу чл. 78 ЗН завешталац може изјавити своју последњу вољу усмено пред два сведока, али само ако услед изузетних прилика није у могућности да направи писмени тестамент с тим да усмени тестамент престаје важити кад протекне 30 дана од престанка изузетних прилика.

У конкретном случају токомведеног доказног поступка утврђено је, а и међу странкама неспорно, да је по позиву адвокат Б. С. заједно са својих приправником 2 II 1955 год. отишао у стан оставитељке поневши том приликом собом писаћу машину и све што је потребно за састав писменог тестаamenta, али да оставитељка том приликом није хтела да сачини писмени тестамент, јер је сачињењу таквог тестаamenta хтела да да свечану форму, па је на предлог адвоката Б. том приликом изјавила да за случај своје смрти сву своју имовину оставља тужиљи.

Из ових утврђених чињеница I степени суд је правилно извео закључак, да је оставитељка била у могућности да направи писмени тестамент, јер је као што су потврдили саслушани сведоци Б. С. и Б. Д., оставитељка била том приликом при свести и да су они имали све потребно за састав писменог тестаmenta. Према томе, у конкретном случају оставитељка се није налазила у изузетним приликама, јер је код себе имала стручно лице за састав тестаmenta и потребан број сведока тако да је била у могућности да сачини писмени тестамент.

Како је усмени тестамент само изузетна форма изјаве последње воље, то је I степени суд правилно поступио када је одбио тужбени захтев, јер нису били испуњени законски услови за састав тестаmenta у изузетној форми, пошто је постојала и објективна и субјективна могућност за изјаву последње воље у писменој форми. Није у конкретном случају битно да ли је оставитељка била настрана и тврдоглава, те да није хтела да сачини писмени тестамент, већ је битно да је она објективно и субјективно била у могућности да сачини писмени тестамент.

Цитирао сам укратко обе I степене пресуде: прву која је заузела становиште да се под изузетним приликама не могу сматрати само ратно стање, епидемије, поплава, пожар, затрпавање рудника, бродолом, судар авиона итд., него и околности субјективног карактера у којима се у датом моменту налази завешталац, па ако је овај тешко болестан од болести од које може изненада наступити смрт, да се онда таква ситуација има сматрати изузетном, и усмени тестамент сачињен у присуству два сведока у таквим приликама има сматрати ваљаним, и другу: која је заузела становиште да је за усмену изјаву последње воље потребно да су испуњени законски услови за састав тестаmenta у изузетној форми тј. да не постоји ни објективна ни субјективна могућност за изјаву последње воље у писменој форми.

На другом становишту у погледу схватања изузетних прилика за састав усменог тестаmenta стоји Врховни суд НР Македоније у решењу број Гзз. 14/57 од 27 III 1957 огдине, у коме је изрекао, да се болест тестатора сама по себи не може сматрати као изузетна прилика за састав усменог тестаmenta у смислу чл. 78 ЗН из следећих разлога: „Овај суд налази да болест не претставља увек „изузетну прилику“ за састављање усменог тестаmenta у смислу чл. 78 НЗ, већ да је поред болести потребно да се установи да је тестатор био у таквим околностима и приликама да је имао објективне могућности за састављање редовног тестаmenta. Тако као су поред болести постојали услови за састав редовног тестаmenta, усмени тестамент не би могао имати важности. У смислу предњег I степени суд је у конкретном случају пропустио да извиди од када је датирала болест пок. А., као и природу болести и да ли је он имао довољно времена и могућности да у току болести састави редовни тестамент или не, па да у вези с тим околностима одлучи по том питању”.¹⁾

Исто становиште заузео је и Врховни суд НР БиХ решењем бр. Гзз—75/57 од 5 XI 1957 год., којим је изрекао, да израз „изузетне прилике” наведене у чл. 78 ЗН обухватају све околности како објективне тако и субјективне природе услед којих завешталац није био у

могућности да направи редован тестамент. Надање да ли су постојале изузетне прилике у истакнутом смислу, па према томе да ли ће се тако изјављена последња воља признати пуноважним тестаментом оцењују судови према околностима сваког случаја.²⁾

Коначно је Врховни суд НРХ решењем од 31 X 1957 број Гзз—124/57 заузео идентично становиште у односу на питање разумевања „изузетних прилика“ као предуслова за ваљаност усменог тестаamenta, па је поводом пресуде Котарског суда потврђене по жалби туженога пресудом Окружног суда, којом је утврђено, да је опорука пок. Б. садржана у писменом саставу од 2 П 1956 год. правоваљана као усмена опорука, а услед захтева за заштиту законитости Савезног јавног тужиоца, укинуо обе нижестепене пресуде и предмет доставио I степеном суду на поновно суђење из ових разлога:

За усмену опоруку ЗН у чл. 78 одређује да оставилац може изјавити своју последњу вољу усмено пред два сведока само ако услед изузетних прилика није у могућности да направи писмену опоруку. Првостепени суд је утврдио, да је оставилац у време изјаве последње воље био старац од 82 године и да је пре тога боловао лежећи већином у кревету, а осим тога да је у време прављења опоруке била вејавица и висок снег, па да услед тога није био у могућности да сачини опоруку код суда, који је од места његовог становања удаљен 15 км., па је из тога извео закључак о постојању изузетних прилика у смислу чл. 78, те је удовољио тужбеном захтеву. Овакав закључак је преурањен и није оправдан.

Усмена опорука по чл. 78 није изједначена са својеручном, писменом опоруком пред сведоцима, и судском опоруком, већ је она изнимка, а правно је могућа само у оном случају ако постоје услови из чл. 78 ЗН. Првостепени суд је пропустио да оцени важну, а неспорну чињеницу, да је о изјави последње воље оставиоца Б. саставио писмено названо „опорука“ које су осим писца тог писма, потписали и сведоци С. и Л., те да је само било потребно да то писмено својеручно потпише и опоручилац, који је знао читати и писати, па да буде ваљана писмена опорука. Надаље је I степени суд пропустио да утврди и оцени околности које би могле бити одлучне за правилно решење ове ствари, као што је околност, да ли је вид оставиоца био у толикој мери смањен да услед тога није био у могућности да на опоруку написану од друге особе, стави свој потпис, затим околност какве је природе била болест оставиоца, колико времена је иста трајала, а која би такође могла утицати на правилно решење питања да је оставилац доиста био спречен да сачини редовну опоруку у таквим околностима које би оправдавале усмену опоруку.

У колико опоручилац доиста није био у стању да опоруку потпише, из тога се не би могао извести закључак, да су постојале изузетне прилике, јер је постојала могућност да се направи судска опорука у стану опоручиоца. Стога је потребно испитати да ли су редовно функционисале саобраћајне везе са седиштем Котарског суда, јер сам снег и мећава не значи да су те везе биле прекинуте и саобраћај обустављен.³⁾

Изложивши оба гледишта у погледу схватања изузетних прилика код ваљаности усменог тестаментa, сматрам да је само друго гледиште правилно, јер оно узима у обзир како околности општег карактера тако и околности везане за личност завештаоца о коме је реч. Према томе суд има да цени да ли су у моменту сачињења тестаментa постојале изузетне прилике и то баш изузетне прилике које су стварно онемогућавале завештаоцу да сачини тестамент у било којој другој форми.

На крају треба се дотаћи времена важења усменог тестаментa, који престаје важити кад протекне 30 дана од престанка изузетних прилика у којима је сачињен (чл. 78 ст. 2 ЗН).

Само иадживљавање овог рока од стране завештаоца чини овај тестамент неважећим. Настаје питање, шта ће бити ако би пре протекa овога рока наступиле друге изузетне прилике, у којима би такође исти завештавалац могао сачинити изузетан тестамент. По том питању држим да је умесно мишљење професора Борислава Благојевића, да се овај рок продужује на 30 дана од престанка тих других изузетних прилика па без обзира што је завешталац свој усмени тестамент у току првих а не других изузетних прилика саставио (напр. једно лице тешко рањено у току жељезничке несреће, изјави усмено своју последњу вољу; а после 20 дана у његовом месту завлада нека заразна епидемија те оно умре у току те епидемије, али 40 дана после жељезничке несреће). Такав усмени тестамент био би пуноважан.⁴⁾

Никола Константиновић

1) Збирка судских одлука, књига II свеска 1, Београд 1957, Одлука бр. 57 стр. 117.

2) „Правни живот” Београд бр. 3—4/58 стр. 50

3) „Наша законитост, Загреб бр. 7—8/1953 стр. 374.

4) Др. Борислав Т. Благојевић: „Наследно право ФНРЈ” Београд 1955 год., „Научна књига”, стр. 281.

О НЕКИМ СПОРНИМ ПИТАЊИМА ПРИМЕНЕ ЗКП

(прилог дискусији)

1. Примена става 2 члана 195 ЗКП

На први поглед код члана 195 став 2 ЗКП ништа није спорно. Међутим, у пракси се појављују различита схватања, па долази и до различите примене овога члана. Став 2 овог члана гласи: „Притвореници и истражни затвореници имају право да се о свом трошку хране, да носе своје одело и да се служе својим постељним стварима, да о свом трошку набављају књиге, новине и друге ствари које одговарају њиховим редовним потребама, уколико то не би било од штете за успешно вођење поступка. О томе одлучује орган који спроводи извиђај односно истрагу”.

Суштина различитих схватања састоји се у одређивању критерија постојања — не постојања штете за успешно вођење поступка. Да ли постојање штете ценити на основу објективних чињеница, коришћења или покушаја коришћења цитираних права за договор са саучесницима или другим лицима и предузимања или покушаја предузимања других радњи у циљу онемогућавања или отежавања материјалне истине од стране органа који води поступак, или пак постојање штете ценити на основу претпоставки органа који води поступак да ће коришћење наведених права извесни окривљени злоупотребити у смислу отежавања или онемогућавања утврђивања материјалне истине и тиме да ће наступити штета за успешно вођење поступка?

Сматрам да цитирана права из члана 195 став 2 ЗКП апсолутно припадају притвореницима и истражним затвореницима и да им се појединачно могу ускратити само на основу постојања објективних чињеница из којих несумњиво произилази закључак да су од штете за успешно вођење поступка. У вези са овим надовезују се два питања о којима постоје различита схватања:

а) на који начин орган који води поступак (истражни судија, извиђајни судија и овлашћени орган унутрашњих послова) одлучује о ускраћивању цитираних права окривљених — усменим саопштењем или пак писменим решењем;

б) да ли притвореник односно истражни затвореник имају права жалбе на одлуку којом су им ускраћена сва или нека права из члана 195 став 2 ЗКП?

По мом мишљењу орган који води поступак, иако у наведеном члану то не пише, треба писменим решењем да одлучи о ускраћивању цитираних права притвореника односно истражног затвореника. Ово и због тога што члан 108 ЗКП каже: „У кривичном поступку одлуке се доносе у облику пресуде, решења и наредбе. Пресуду доноси само суд, а решења и наредбе доносе и други органи који учествују у кривичном поступку.”

Постоји мишљење да је право одлучивања органа који спроводи извиђај или истрагу из члана 195 став 2 ЗКП, нека посебна врста дискреционог права, ближе речено да ови органи одлучују усмено о ускраћивању наведених права притвореника — истражног затвореника, по свом нахођењу и да против такве одлуке, која је усмено саопштена, није дозвољена жалба, пошто о томе ништа не каже члан 195 став 2 ЗКП. Неки сматрају да претходном мишљењу треба додати и обавезу органа који води поступак, да о својој усменој одлуци сачини службену белешку и да је приложи осталим списима предмета.

Сматрам да претходно схватање и са наведеном допуном није у складу са принципима и конкретним одредбама ЗКП. Окривљени је странка — субјект у поступку и то нико и не покушава да оспори. Обзиром на ову основну премису, ако је у питању ускраћивање извесних његових права предвиђених ЗКП, морају се предузети све законим прописане мере, да не би, приликом одлучивања о истима, макар и веома ретко, дошло до изражаја субјективни моменат. Одредбе цитираног члана 108 ЗКП јесу јасне и недвосмислене — одлуке се доносе у облику пресуде, решења и наредбе.

Према томе, окривљени којем је орган, који спроводи извиђај или истрагу, решењем ускратио неко од наведених права има право жалбе на то решење. О овим жалбама решава кривично веће Окружног суда (члан 20 став 2 ЗКП) у току извиђаја и истраге, али истражни судија има право сам да укине решење органа којем је поверео истрагу, ако нађе да га треба укинути. У прилогу овог мишљења јесу и одредбе чланова 369, 374 и 163 ЗКП. Члан 163 ЗКП гласи: „О жалби против решења које доноси судија среског суда и овлашћени истражни орган унутрашњих послова коме је поверено спровођење истраге решава веће окружног суда, али истражни судија може и сам укинути такво решење”.

Сматрам да различитости у схватању овог питања не би било, ако би у последњој реченици става 2 члана 195 ЗКП додали само једну реч, па би ова реченица гласила: „О томе РЕШЕЊЕМ одлучује орган који спроводи извиђај односно истрагу”.

2. Питање присуства окривљеног вештачењу његовог пословања.

Утврђивање стварног стања — материјалне истине путем вештачења пословања окривљених код кривичних дела — пљачке, члан 255 став 1 и 2 КЗ, проневере члан 322 став 1 и 2 КЗ и несавесног рада у служби члан 317 став 1 и 2 КЗ јесте основна, а и најтежа ствар у раду органа претходног поступка.

Дешава се, да се на књиговодствена вештачења рада окривљеног често надовезују и вештачења потписа, рукописа и слично, и ово питање несумњиво, као целина, заслужује посебну пажњу, у коју ја за сада не могу улазити, него ћу се овом приликом задржати само на питању учешћа и улоге окривљеног у току књиговодственог вештачења.

Колико је мени познато ово питање је у пракси решавано на три начина и на основу праксе формирала су се и одговарајућа мишљења:

а) вештачење пословања окривљеног врши један или више вештака без његовог присуства и без присуства органа који води поступак, па после завршеног вештачења подносе писмени извештај о свом налазу и мишљењу. Овај се извештај предочи, осим мањих изузетака, окривљеном и на томе се вештачење заврши. Сматрам да овај начин треба сасвим одбацити као непотпун и противан одредбама ЗКП;

б) неки органи практикују да вештаци по завршеном вештачењу дају мишљење и налаз на записник и том приликом, не сви, позивају јавног тужиоца, окривљенога његовог браниоца да присуствују саслушању вештака. Овај други начин има, по мом мишљењу, велику предност над првим, јер се активним учешћем јавног тужиоца, окривљеног и његовог браниоца, учевају и рашчишћавају извесна спорна и нејасна питања у налазу и мишљењу вештака, а постоји могућност да се на овај начин некад утврди стварно стање, особито ако су књиговодство и остала документација били уредни и ажурни;

в) вештак врши преглед пословања окривљеног у присуству окривљеног и органа који води поступак. На овај начин окривљени је у могућности да се у присуству вештака и органа који води поступак из-

јасни о сваком документу који му иде у прилог или који га терети. Орган који води поступак, поред осталог, лакше ће, а сигурно и боље утврдити метод рада окривљеног у извршењу дела, а и вештаку је лакше да обави свој рад у сарадњи са окривљеним и органом који води поступак, јер ће орган моћи да уочи извесне моменте које вештак не може уочити (на пример: фалсификовање докумената и слично). По завршеном вештачењу вештак даје свој налаз и мишљење на записник код органа који води поступак у присуству окривљеног, његовог браниоца и јавног тужиоца.

Другом начину под б), када вештак даје мишљење на записник код органа који води поступак у присуству окривљеног, браниоца и јавног тужиоца, приговара се да није потпун и у духу одредаба ЗКП, као и да су резултати таквог вештачења у приличном броју случајева непотпуни па према томе и несигурни за судску одлуку — пресуду. Трећем начину приговара се да је неекономичан, нецелисходан, а кадкад и немогућ, јер се тешко може остварити могућност да орган који води поступак и окривљени присуствују читавом прегледу пословања окривљеног од стране вештака. Постоји мишљење да се овај други начин коригује тако што би вештак вршио сам вештачење пословања и у току вештачења издвојио само спорна докумената и њих приликом давања вештачког налаза и мишљења на записнику код органа који води поступак предочио окривљеном да се о истима изјасни.

Моје је мишљење да треба прихватити и у пракси спровести трећи начин вештачења без напред наведене корекције. Чини ми се да је само овај начин у духу одредаба ЗКП и да се помоћу њега најбоље може доћи до материјалне истине. Принципи економичности, брзине поступка и друго морају да уступе пред начелом материјалне истине, јер брзина поступка и друго не смеју да буду сметња да се чињенично стање потпуно и истинито утврди и расветли. Није редак случај да вештак извесна докумената сматра неспорним, јер су са формалне стране исправна, а уствари су у питању вешто фалсификована докумената помоћу којих окривљени прикрива дело и „правда“ новчане издатке, а с друге стране вештак не признаје докумената која са формалне стране нису исправна, мада су фактички издаци учињени, што је најчешћи случај у књиговодствима земљорадничких задруга. Ако орган који води поступак није присутан вештачењу, као и окривљени можемо доћи у ситуацију да се фалсификовани докуменат сматра као уредан, а формално исправан као неуредан, док се учешћем органа и окривљеног и њиховом сарадњом са вештаком овакве појаве отклањају или своде на минимум.

Пошто моје мишљење заснивам, поред општих принципа ЗКП, и на одредбама члана 4 став 2 ЗКП, 150 став 3, 212 став 4, 235 став 3 и 237 ЗКП, то ћу овде цитирати само извесне делове од неких чланова. Став 2 члана 4 члана ЗКП гласи: „Окривљеном се мора омогућити да се изјасни о свим чињеницама и доказима који га терете и да изнесе све чињенице и доказе који му иду у корист“. Слично каже и став 4 члана 212 ЗКП, а став 3 члана 235 ЗКП гласи: „Орган пред којим се води поступак руководи вештачењем, показује вештаку предмете које ће размотрити, поставља му питање и по потреби тражи објашњења у

погледу датог налага и мишљења. По његовој дозволи могу и странке вештаку постављати питање". Са разлогом се поставља питање како орган који води поступак може руководити вештачењем и како се окривљени може изјаснити о свим чињеницама и доказима који га терете и како ће изнети све чињенице и доказе који му иду у прилог, ако ни су присутни вештачењу?

3. Да ли је дозвољена жалба против решења кривичног већа окружног суда (члан 20 став 2 ЗКП) којим је решено по питању неслагања између окружног јавног тужиоца и истражног судије?

Према одредбама ЗКП до неслагања између окружног јавног тужиоца и истражног судије окружног суда може да дође у следећим случајевима — приликом предлога за отварање истраге чл. 158 ст. 2 ЗКП предлога за допуну истраге (чл. 168 ст. 3 ЗКП), предлога за одређивање истражног затвора чл. 190 ст. 5 ЗКП, и по питању неслагања за укидање истражног затвора чл. 192 ЗКП. Ако дође до неслагања у напред наведеним случајевима по истима решава кривично веће окружног суда. Дешавало се да су странке (јавни тужилац и окривљени) изјављивање жалбе Врховном суду НР и да је Врховни суд НРС решавао по овим жалбама — уважавао или одбијао. Мени су досада позната два оваква случаја — у једном се жалио окружни јавни тужилац, а у другом окривљени.

Чини ми се да је до оваквог става у пракси дошло на основу принципа да је против сваког првостепеног решења дозвољена жалба. Међутим, поставља се питање да ли се кривично веће окружног суда у наведеним случајевима појављује као првостепено или пак као другостепено?. Да ли се неслагање истражног судије са предлогом окружног јавног тужиоца сматра као првостепена одлука или не, обзиром да је и неслагање уствари и одлучивање. Постоје схватања која неслагања истражног судије са предлогом окружног јавног тужиоца сматрају као првостепену одлуку суда, иако се не доноси формална одлука него се предмет упућује кривичном већу са образложеним неслагањем и супротна — која наведена неслагања истражног судије не сматрају као првостепену одлуку суда. Прво схватање је по садржини за мене прихватљивије, али сматрам да је спорно питање веома деликатно и да је потребна темељнија обрада истог да би се дошло до сигурнијег закључка. Иако би одређеност по овом питању помогла у решавању претходно постављеног питања, она по мом мишљењу није и неопходна, па се овом приликом на њему неће ни задржавати.

Сматрам да против решења кривичног већа, којим је решено о неслагањима истражног судије и јавног тужиоца, није дозвољена жалба. Своје схватање заснивам на одредбама чл. 369 ст. 2 ЗКП 167 ст. 3 149 ст. 3 и 191 ст. 4 ЗКП. Чл. 369 ст. ЗКП гласи: „Против решења већа окружног суда донешеног у току извиђаја и истраге није дозвољена жалба ако овим законом није drukчије одређено". Значи ово је принцип од којег има изузетака предвиђених само у закону. Међутим, ни у једном од цитираних прописа који регулишу питање неслагања истражног судије и окружног јавног тужиоца није прописано да је против решења кривичног већа окружног суда (чл. 20 ст. 2. ЗКП) жалба дозвољена. Ст. 3 чл. 167 гласи — „истрагу може обуставити

решењем и кривично веће окружног суда кад по овом закону одлучује о било којем питању у току истраге ако нађе да постоје разлози из чл. 146 ст. 1 тачка 1 до 4 овога закона, а нема услова за примену мера безбедности или васпитно-поправних мера. Против овог решења јавни тужилац има право жалбе". Члан 149 ст. 3 гласи: „Против решења из претходних ставова оштећени као тужилац односно приватни тужилац има прво жалбе". Овде су у питању решења кривичног већа окружног суда о предлозима оштећеног као тужиоца за вођење извиђаја или допуну извиђаја са којим се истражни судија није сложио. Чл. 191 ст. 4 ЗКП гласи: „Против решења окружног суда о продужењу истражног затвора дозвољена је жалба која не задржава извршење решења". Када се узајамно проуче одредбе напред цитираних чланова намеће се несумњив закључак; да жалба против решења кривичног већа окружног суда, којим је решено о неслагању између окружног јавног тужиоца и истражног судије није дозвољена.

4. Да ли је кривично веће (чл. 20 ст. 2 ЗКП) окружног суда надлежно да решава о молби истражног затвореника за укидање истражног затвора, који је већ осуђен првостепеном пресудом и чији је захтев за пуштање да се из слободе брани одбијен од стране судећег кривичног већа, односно који је приликом изрицања првостепене пресуде у смислу чл. 322 ЗКП стављен у истражни затвор?

Питање задржавања оптуженог у истражном затвору после изрицања првостепене пресуде регулисано је чланом 332 ЗКП. Међутим, дешава се да оптужени, који је осуђен првостепеном пресудом и задржан или стављен у истражни затвор до правоснажности пресуде, у времену од изрицања првостепене пресуде па до добијања правоснажне пресуде Врховног суда, поднесе молбу да му кривично веће окружног суда (чл. 20 ст. 2 ЗКП у даљем тексту Кривично веће) укине истражни затвор и да га пусти да се са слободе брани до правоснажности пресуде. Познато ми је да је кривично веће окружног суда решавањем по оваквим молбама.

За постављено питање сматрам, није од значаја како је веће решавало, тј. да ли је удовољено молби оптуженог или не, него да ли је оно уопште надлежно да решава по овим молбама? Мислим да у одредбама ЗКП нема основа на којима би се могла засновати надлежност кривичног већа да решава о оваквим молбама. Делатност и надлежност овог већа најоштрије је одређена чл. 20 ст. 2 ЗКП, а посебно члановима 418 ст. 2, 431 ст. 3 ЗКП и другим члановима који се односе на надлежност овог већа у претходном поступку.

Када се анализирају наведене законске одредбе, по мом мишљењу, неминовно се мора доћи до закључка да ово веће није надлежно за решавање молби којима се тражи укидање истражног затвора. Сматрам да би такво овлашћење овом већу било у супротности са принципима и духом ЗКП. Ако би оно имало ово овлашћење било би у положају да може мењати одлуке првостепеног судећег већа (тројног и петорног све једно). На пример: ако је ово веће решавајући по молби оптуженог који се налазио у истражном затвору, било да је задржан или посебним решењем судећег привичног већа стављен у истражни затвор до

правоснажности прекуде, истог пусти да се са слободе брани. Ја мислим да би таква решења била незаконита.

Поставља се питање шта радити са молбама које пишу оптужени који се налазе у истражном затвору? Ја мислим да ове молбе треба додати, ако се односе на предмет кривиче оптуженог, Врховном суду НР, односно АПВ, код кога се предмет налази на решавању. То би било у духу са чланом 197 ЗКП по коме је предвиђено да окривљени — оптужени имају право, поред осталог, увек да упућује молбе, притужбе и жалбе и одашиљање истих не може им се никада забранити. Напомињем да су у питању молбе, а не жалбе, јер се исте подносе, ван законом одређених рокова за жалбу, а из њихове садржине види се да нису уперене против одлуке суда, него се само тражи укидање истражног затвора.

Према члану 332 ЗКП приликом изрицања пресуде којом се оптужени осуђује на казну строгог затвора преко 5 година или на мању безусловну казну строгог затвора или затвора, али с обзиром да се на постојеће околности са разлогом може очекивати да ће оптужени који се налази на слободи побећи, суд може посебним решењем одредити истражни затвор. Оптужени има прво жалбе која не задржава извршење решења. Ако се оптужени налазио у моменту изрицања првостепене пресуде у истражном затвору и ако је првостепеном пресудом осуђен на једну од напред наведених казни, суд нема потребе да доноси решење о одређивању истражног затвора, обзиром да се оптужени већ налазио у истражном затвору. И у оваквој ситуацији оптужени нема законског основа да се жали на то што је и даље задржан у истражном затвору. Кривично веће — судеће, може по предлогу или по свом нахођењу приликом изрицања првостепене пресуде укинути истражни затвор уколико оптужени није осуђен на казну строгог затвора у трајању од 5 година. Јавни тужилац на ово решење има право жалбе.

У вези са овим поставља се питање, да ли се истражни затвор уопште може укидати по молбама окривљених — оптужених? Ја сам мишљења да не може, јер да за то не постоје основи у ЗКП. Против решења о одређивању — продужењу истражног затвора дозвољена је жалба, осим ако је истражни затвор продужио Врховни суд АПВ, НР или Савезни врховни суд. Орган који води поступак, дужан је, у смислу члана 181 ЗКП, да укине истражни затвор, чим престану разлози због којих је он био и одређен. Основи због којих се може одредити истражни затвор тачно су прецизирани. Ово све скупа чини да се истражни затвор своди на минимум, када је заиста, на основу закона и нужан, а с друге стране жалба као процесно средство остаје увек на располагању окривљеном — оптуженом да побијају решење о одређивању истражног затвора и да на тај начин онемогуће евентуално кршење закона на њихову штету.

Из овог, по мом мишљењу, произилази закључак, да се истражни затвор од стране судећег већа, може укинути само од стране вишег суда, по благовременој жалби. И практично било би немогуће решавати по молбама оптужених за укидање истражног затвора, јер су они у могућности да свакодневно напишу по једну молбу, па се поставља

питање у каквој би се ситуацији нашло кривично веће, односно виши суд ако би по овим молбама стално морао да решава питање укидања истражног затвора. Ако би се истражни затвор укидао по молбама оптужених, дошли би у ситуацију да је, на пример једно кривично веће Врховног суда одбило жалбу оптуженог на решење о одређивању истражног затвора од стране судећег кривичног већа окружног суда, а кривично веће окружног суда (члан 20 ст. 2 ЗКП) или друго кривично веће Врховног суда, решавајући по молби оптуженог укине истражни затвор.

Мислим да и у претходном поступку, кривично веће окружног суда не би могло укидати истражни затвор по молби окривљеног, него само по жалби окривљеног на решење истражног судије о одређивању истражног затвора.

5. Да ли се против окривљеног за једно кривично дело може два пута одредити тродневни притвор?

Мишљења сам да је одговор на постављено питање јасан неможе. Међутим, у пракси се показало да може, и не само то, него су истинити „озбиљни“ аргументи у одбрани таквог става. Против НН одређен је тродневни притвор, због основи сумње да је починио кривично дело проневере из члана 322 КЗ (у решењу није назначено да ли је у питању став 1 или став 2 члана 322 КЗ). Притвор је одређен због тога што је постојала основна бојазан да ће извиђај осујетити или отежати утицајем на сведоке, саучеснике итд. (члан 182 став 2 тач. 2 ЗКП). Пошто је окривљени издржао 3 дана у притвору пуштен је да се из слободе брани. Након 17 дана против њега је поново одређен тродневни притвор због основи сумње да је извршио кривично дело проневере из члана 322 став 1 КЗ. У питању је иста радња, јер се односи на исто лице, исту привредну организацију, време делања, и исти твора;

Они који схватају да поновим одређивањем притвора није повређен закон истичу следеће аргументе:

а) окривљени је био по издржаном тродневном притвору пуштен да се са слободе брани. Међутим, сазнало се да он припрема сведоке утиче на њих да сведоче у његову корист, како би се помоћу њих ослободио кривичне одговорности, те да су таквом његовом активношћу створени законски основи за поновно одређивање тродневног притвора;

б) да је у првом решењу о тродневном притвору грешком унето кривично дело о проневере чл. 322 КЗ, пошто су у том стадију поступка постојали основи сумње за кривично дело несавесног рада у служби, а да се касније у току извиђаја установило да у ствари постоје основи сумње за кривично дело проневере члан из 322 КЗ, те да је први пут тродневни притвор одређен у вези кривичног дела из члана 317 КЗ, а други пут у вези кривичног дела из члана 322 КЗ.

Ако ове аргументе разматрамо у светлости одредаба ЗКП, видећемо да од њих неће остати ништа. Члан 186 ЗКП каже: „На основу решења о притвору које је донео судија среског суда или овлашћени орган унутрашњих послова, окривљени се може задржати у притвору

највише 3 дана рачунајући од часа притвора. После тога рока окривљени се може задржати у притвору САМО на основу решења о продужењу притвора". Чланом 184 ЗКП одређено је да истражни судија не може задржати окривљеног у притвору дуже од 3 дана, тј. ако за то време не добије предлог од јавног тужиоца за отварање истраге, он окривљеног мора пустити на слободу. Наведени чланови толико су јасни, да им коментар, по мом мишљењу, није потребан. Међутим, ако би извиђајни органи свремена на време против окривљеног за исто дело одређивали истражни затвор, онда би чланови 186 и 184 ЗКП били заобиђени и то фактички не би био тродневни притвор, него шестодневни, деветодневни итд.

Закон је предвидео и институт продужења притвора и тачно одредио услове — основе, на темељу којих се може продужити притвор, а који су скоро потпуно различити од основа на темељу којих се одређује тродневни притвор. Чланом 400 ЗКП регулисано је питање продужења притвора у вези са чланом 187 и 188 ЗКП за кривична дела из надлежности среског суда, а члановима 187 и 188 ЗКП за кривична дела из надлежности окружног суда. Према томе, уколико су у конкретном случају постојали основи за продужење притвора, окривљени је могао да буде стављен у притвор само на основу решења о продужењу притвора преко 3 дана, урачунавши том приликом и време трајања које је окривљени провео у тродневном притвору.

Што се тиче аргумената да су приликом одређивања првог тродневног притвора, постојали основи сумње за кривично дело несавесног рада, а други пут основи сумње за кривично дело провјере, сматрам да је неодржив. За одређивање тродневног притвора, ирелевантна је врста кривичног дела, уколико није у питању кривично дело за које је прописана смртна казна где је тродневни притвор обавезан. У случају који овде расправљамо била је у питању иста радња, па се према томе не може прихватити мишљење да се променом квалификације дела, не узима у обзир шта је било у поступку за време „важења” прве квалификације и да се тродневни притвор може одредити за исту радњу — другу квалификацију без обзира да ли је за ту радњу, али другачију квалификацију већ био одређиван тродневни притвор,

Против окривљеног, поред услова предвиђених чланом 182 ЗКП притвор се може одредити и у следећим случајевима: ако је окривљени прекршио обавезу да неће напустити своје боравиште члан 176 став 2 ЗКП и ако се окривљени за којег је дато јемство иа уредан позив не одазове, а изостанак не оправда члан 179 став 1 ЗКП. Међутим, и по овим основама, по мом мишљењу, притвор може трајати 3 дана, а дуже само ако је продужен. Ако је окривљени већ издржао 3 дана у притвору, па је пуштен уз обећање да неће напустити своје боравиште или уз дато јемство, под претпоставком да се испуне услови из члана 176 став 2 и 179 став 1 ЗКП за притварање, он се, по мом мишљењу, може поново притворити само на основу решења о продужењу притвора, односно о одређивању истражног затвора, а која се могу донети на основу услова прописаних чланом 187, 188 и 190 у вези са чланом 182 ЗКП.

Влајко Шошкић

О ПРАВНОЈ СНАЗИ ЈЕДНЕ ОДЛУКЕ Н. О. О. НОВИ САД

Н. О. града Новог Сада издао је Одлуку бр. 12426/53 на основу овлашћења по чл. 2 Савезне Уредбе о издавању у закуп пословних просторија. (Сл. л. 12/53) Ту се каже: „Прописе о издавању пословних просторија у закуп доносе својом одлуком народни одбори срезова, градова и градских општина са ПОСЕБНИМ ПРАВИМА.” Наиме у чл. 1 Савезне уредбе предвиђа се да се закупни односи имају регулисати уговором између закупаца и закупца. Члан 3 ове Уредбе наређује да се повећана кирија има уплатити у корист фонда за одржавање зграда, а чл. 4 појачава санкцију тих прописа евентуалном казном до 100.000 динара.

Знамо да Савезна Уредба има законску снагу, али какву правну моћ треба да признамо Одлуци града која је издата на основу те законске Уредбе?

Свака таква Одлука требала би да на својој територији ужива правну снагу закона, међутим постоји пресуда Врховног суда АПВ бр. Гзз 5/58 која правну снагу Одлуке града Новог Сада доводи до извесних граница.

На пример Одлука бр. 12426/53 заснива закупне односе писменим уговором и императивно наређује склапање таквих уговора у року од 15 дана по ступању на снагу Одлуке и да се 1 примерак уговора достави народном одбору. Санкција овог прописа предвиђа се поништењем закупног уговора, наиме у смислу чл. 11 уговорни однос закупа има се сматрати отказаним, а према чл. 14 странке ће се казнити са новчаном казном од 3.000.— дин. Паралелно имамо чл. 4 Савезне Уредбе који предвиђа казну до 100.000.— динара за онога који у одређеном року надлежном органу не поднесе потребне податке, које је дужан поднети.

Нећемо погрешити, ако кажемо да су цитирани прописи »*Lex plus quam perfecta*«, тј. они се не могу заменити вољом странака.

Врховни суд АПВ заузео је ту друго правно становиште. У пресуди за заштиту закона наводи се:

Пропис Одлуке града Новог Сада да се закупни однос мора регулисати писменим уговором, нема никаквог утицаја на правоваљаност закупног односа између странака, јер у Савезној Уредби о издавању у закуп пословних просторија није предвиђено обавезно закључивање писменог уговора већ је у чл. 1 предвиђено само да се пословне просторије издају у закуп на основу уговора између закупаца и закупца. Иста пресуда предвиђа могућност да се међу странкама може склопити закупни уговор и прећутно — можда конклюдентним радњама као примање кирије.

Ако је правно становиште Врховног суда правилно, онда шта остаје од градске Одлуке, шта би судови могли примењивати у закупним споровима? Странке могу да прећутно изиграју сваки пропис Одлуке и за то их нико не може казнити по чл. 14 јер у Савезној Уредби није предвиђено да се може странка казнити ако не сачини закупни уговор.

Имају ли неког правног смисла остали чланови градске Одлуке као на пример чл. 5, 6, 7, 8?

Према члану 9 Одлуке за спорове настале из закупних односа пословних просторија надлежан је редован суд. О томе у Савезној Уредби нема ни речи. Не може ли се због тога оспорити надлежност редовних судова?

Ако би повукли крајње консеквенце правног становишта који заступа Врховни суд АПВ у погледу оцене законитости и утицаја на ваљаност правних послова градске Одлуке, можда би морали доћи до таквих закључака који би претстављали оштру повреду закона и законитости.

Ми верујемо да принцип: што није предвиђено у Савезној Уредби а предвиђено је у градској Одлуци не утиче на правоваљаност правног посла — треба разумети и схватити само у строго ограниченом опсегу, јер би тиме, иначе, сама законитост градске Одлуке дошла у питање.

У оцени законитости градске Одлуке у сваком случају морамо се ослонити на пропис из чл. 2 Савезне Уредбе где је предвиђено, да ће одређена управна тела регулисати закупне уговоре својом одлуком СА ПОСЕБНИМ ПРАВИМА. Несумњиво да је законодавац тиме хтео да регулисање закупних односа препусти локалним властима да они то питање реше како им то најбоље одговара. Они ће то регулисање извршити са посебним правима тј. са правном снагом закона.

Ако је ова интерпретација чл. 2 Савезне Уредбе тачна, онда су прописи Одлуке града Новог Сада бр. 12 12426/53 „закон“ на територији Новог Сада и они се не могу игнорисати вољом странака, дакле правни послови који су противни прописима градске Одлуке, немају правну ваљаност. Такве прописе странке не могу изигравати прећутном толеранцијом неког стања које је повреда тих прописа.

Сматрамо, да је погрешно и оно правно становиште које је Врховни суд усвојио, да изигравање градске Одлуке може да буде само прекршај који повлачи новчану казну, али то нема никаквог утицаја на ваљаност правног посла.

Било да је тај правни посао само прекршај или преступ, он је у сваком случају „деликт“, па је питање да ли би то било праведно, законито или ако хоћете, целисходно да судови пружају судску заштиту правним пословима из деликта, а о томе и да не говоримо да би таква судска пракса индиректно помагала оне који на овом пољу коче правилан рад и сређивање друштвених односа народних власти.

У изграђивању наше нове законитости — разуме се — имају одлучујућу реч они који су у првом реду позвани да правилно примене законске прописе, али понекад и критика доноси коју корист јер смо коначно сви само људи који нисмо ослобођени могућности да у својим судовима евентуално и погрешимо.

Е. Хербут

ГОДИШЊА КОНФЕРЕНЦИЈА ПРЕТСЕДНИКА РАДНИХ ОДБОРА И ЧЛАНОВА САВЕТА И УПРАВНОГ ОДБОРА АК У АПВ

Од како је ступио на снагу нови Закон о адвокатури и спроведена организација Адвокатске коморе у АПВ, према прописима тог закона 23 новембра 1958 године одржана је, по први пут, конференција претседника Радних одбора адвоката, и адв. припр. АК у АПВ са члановима савета и управног одбора, те другим органима Коморе.

На конференцији су били присутни чланови савета, управног одбора и претседници 15 Радних одбора. Конференцији је председавао заменик претседника Коморе Андрија Шарчевић, у одсуству претседника Милорада Ботића, који је са претседником савета др. Иваном Мелвингером 22 и 23 новембра 1958 присуствовао пленуму Савеза адвокатских комора.

На конференцији су присуствовали и претседник Врховног суда АПВ Арнолд Рајх, као и Сима Ковачевић, као изасланик Покрај. секретара за правосудну управу Стевана Крцалића, који је службено био спречен да конференцији лично присуствује.

Главна тема конференције је био реферат секретара Коморе Косте Хаџи „О неким питањима професионалне етике”. Референт је изнео у свом реферату своја схватања овога питања, оцртао је лик садашњег адвоката и разматрао кроз статистичке податке о кретању дисциплине у Комори стање у адвокатури Војводине, дошавши до резултата да је оно у општем просеку потпуно задовољавајуће.

У дискусији су учествовали др. Коста Поповић (Сомбор), др. Јулије Кениг, претс. дисц. суда (Нови Сад), Бог. Стојковић (Панчево), Андрија Шарчевић (Суботица), др. Васа Јовановић (Панчево) и Арнолд Рајх, претседник Врховног суда АПВ. Дискутанти су се осврнули на поједине поставке у реферату изнете, износили своја гледишта на проблеме у вези са наступањем, држањем и радом адвоката, указујући и на врлине и на мане и недостатке у раду адвоката и адвокатских приправника. У своме говору Арнолд Рајх, претседник Врх. суда АПВ је, поред анализе самог питања постављеног у реферату, изнео и нека питања тешкоћа у нормалном вршењу правосуђа, те указао на сву важност напора који се чине да се ове тешкоће уклоне, при чему и сами адвокати треба да одиграју своју позитивну и контруктивну улогу.

Овај састанак је протекао на високом нивоу, па је доказао сву корисност и потребу одржавања оваквих заједничких састанака органа Коморе, претседника Радних одбора и претставника правосудних органа, у сврху проучавања и третирања чисто начелних питања адвокатуре.

К. Х.

ЗАЈЕДНИЧКИ САСТАНАК СУДИЈА И АДВОКАТА У ПАНЧЕВУ

Иницијативом председника Окружног суда у Панчеву, друга Александра Николића, дана 12 нов. 1958, одржан је у тамошњем Окружном суду пленарни заједнички радни састанак судија и адвоката.

Састанку су присуствовале безмало све судије Окружног и Среског суда, а присутни су били готово и сви панчевачки адвокати.

Од стране Покрајинског секретаријата за правосудну управу у АПВ, био је лично секретар Стеван Крџалић, као и начелник ове Управе Сима Ковачевић.

Састанак је отворио председавајући А. Николић.

Госте из Новог Сада, у име Радног одбора адвоката у Панчеву, поздравио је Б. Стојковић.

Председник Ал. Николић, у уводној речи, потанко је изнео све проблеме по питању ликвидације заостатка код подручних судова. Говорио је и о доприносу адвоката на остварењу тих мера, као и о сарадњи адвоката са судовима и по осталим заједничким питањима.

После председничког реферата, развила се опширна и активна дискусија у којој су учествовали другови С. Крџалић, С. Ковачевић, Павле Пуљевић, председник Окр. привредног суда у Панчеву, Вој. Ђурић, председник Среског суда у Панчеву, изванредан број судија и многобројни адвокати.

Том приликом, подвргнуте су темељној анализи многе објективне и субјективне тешкоће у вези остварења реферисаних проблема.

Сам састанак, који је потрајао дуже од 3 сата, протекао је у врло пријатној и другарској атмосфери, уз констатацију да су повремени састанци ове врсте обострано корисни, пожељни и потребни.

Б. М. Ст.

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Подносена тужба ради признања својине и испражњење зграде противно споразуму о поклону може бити разлог за укидање уговора о поклону на основу грубе неблагодарности. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 437/1958).

Тужилац је поднео тужбу ради развргнућа уговора о поклону некретности, наводећи као разлог чињеницу да је тужени преко споразума о поклону тужбом захтевао признање права власништва на целој некретности као и испражњење куће.

И. ст. суд је тужбу одбио, јер је нашао да тужени није био грубо неблагодаран тиме што је поднео ту тужбу.

На жалбу тужитеља Врх. суд АПВ је И. ст. пресуду укинуо, а из разлога:

У случају доказаности жалбених навода тј. ако би се доказало да је туже-

ник поднео против тужиоца тужбу ради признања права својине на целој згради и испражњење зграде насупрот другачијем споразуму, те околности би биле разлог за укидање уговора о поклону на основу грубе неблагодарности поклонопримца. Како је, међутим, И. ст. суд стао на начелно становиште да овај разлог не може бити основом за о-позивање даровања, прв. инстанца је утврдио све релевантне чињенице, ваљало је И. ст. пресуду укинути.

После заказивања припремног рочишта суд више не може да се огласи месно ненадлежним из службене дужности. (Врх. суд АПВ бр. Р. 6/1958).

Срески суд у Н. С., заказао је припремно рочиште, па се после тога огласио месно ненадлежним и предмет уступио Среском суду у С. који је одбио своју месну надлежност.

Решавајући о негативном сукобу надлежности, Врх. суд је решење Среског суда у Н. С. огласио да није законито, а из разлога:

Према пропису чл. 19 ЗПП суд се може по службеној дужности огласити месно ненадлежним до заказивања припремног рочишта, а ако се не одржава исто, онда до заказивања гл. расправе. После овог времена суд се може огласити месно ненадлежним само поводом приговора туженога. Овај приговор може тужени ставити најдоцније на припремном рочишту, а ако се оно не одржава, онда на главној расправи пре него што се упусти у расправљање о главној ствари. Срески суд у Н. С. је расправу заказао за 3 VII. 1957, исту оджао као и другу 10. IX. 1957, па којој се из службене дужности огласио месно ненадлежним. Имајући у виду пропис чл. 19. ЗПП Срески суд у Н. С. није законито поступио.

И уговор о трампи закључен после ступања на снагу закона о промету земљишта и зграда мора бити састављен у писменој форми. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 491/958).

I. ст. суд је пресудом установио да није важећи усмени уговор о трампи некретнина склопљен између тужиоца и туженог 20 јула 1956 године.

Тужени је поднео жалбу, која је као неоснована одбијена, а из разлога:

У току доказног поступка установљено је да је уговор о трампи између странака усмено склопљен дана 20 јула 1956 године.

У погледу примене чл. 9 Закона о промету земљишта и зграда, а на основу чл. 73 истог Закона, овај је ступио на снагу 1 октобра 1954 године. Према томе, како је уговор о трампи у усменом облику сачињен тек 20 јула 1956 год. то је очигледно да је за његову пуноважност била потребна писмена форма. Према чл. 9 ст. 2 поменутог Закона уговор који није закључен у писменој форми не производи никакво дејство. Услед тога је уговор о трампи, закључен међу странкама за време важности прописа чл. 9 Закона о промету земљишта и зграда у усменој форми без правне важности.

Ревизија у станбеним стварима је допуштена ако се другостепена пресуда напада због измењеног чињеничног стања. (Врх. суд АПВ бр. Рев. 23/1958).

Тужитељица је поднела тужбу ради отказа стана, која је уважена, па је тужени уложио жалбу, поводом које је II. ст. суд I. ст. пресуду преиначио, тужбу одбио.

Тужитељица је уложила ревизију, која је као неоснована одбијена, II. ст. пресуда потврђуена, па је између осталог изречено:

У првом реду ревизија је у конкретном предмету допуштена на темељу чл. 368 ст. 2 т. 3 ЗПП. Наиме, тужитељица према разлозима своје ревизије напада II. ст. пресуду по томе основу што је II. ст. суд изменио чињенично стање у I. ст. пресуди утврђено. Измена чињеничног стања постоји према т. 4. ст. 1 чл. 360 ЗПП — на који се изричито позива пропис чл. 368. ст. 2. т. 3 ЗПП — и тада ако је I. ст. суд из чињенице, коју је утврдио, извео нетачан закључак о постојању других чињеница а на тим чињеницама је заснована пресуда.

У конкр. случају је I. ст. суд из утврђених чињеница извео закључак, да тужени има два стана и због тога уважио тужбени захтев тужитеља, док је жалбени суд из истог чињеничног стања извео други закључак, наиме да тужени нема два стана већ један стан. Дакле, и један и други суд су из утврђених чињеница извели закључак о постојању других чињеница само наравно у супротном смислу, а баш на том закључку је I. ст. суд засновао своју пресуду.

Странке су дужне да дођу на рочиште иако између урученог позива и дана рочишта нема осам дана. — Пресуда због изостанка не може се побити због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 99/1958).

I. ст. суд донео је пресуду због изостанка туженог, а молбу ради повраћаја у пређашње стање одбио.

Туженик је уложио жалбу против решења о одбијању молбе ради повраћаја у пређашње стање, а и жалбу против пресуде због изостанка. Обе су жалбе одбијене, а из разлога:

Жалба против решења о одбијању молбе ради повраћаја у пређашње стање није основана са разлога, што се из доставнице види да је туженик примио позив на припремно рочиште 30 августа 1957 године. Дакле, имао је 6 дана до припремног рочишта. Странке су дужне да дођу на рочиште и ако им је од дана пријема позива па до одређеног рочишта остало мање од 8 дана. Ако у таквом случају тужени не дође на рочиште тужилац може основано предложити а суд може донети пресуду због изостанка.

Жалба није основана ни у погледу главне ствари. Жалбом се напада чињенично стање, тј. по среди је жалбени разлог из чл. 342. ст. 1 т. 2 ЗПП. По чл. 342 ст. 2 ЗПП пресуда због изостанка не може се побити због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања. Пошто се I. ст. пресуда напада баш са тога разлога, то је вало жалбу одбити и I. ст. пресуду потврдити.

Ако у купопродајном уговору није уговорено да ће задоцњење исплате остатка куповне цене бити разлог за раскид уговора неисплата тог остатка доводи само туженог у доцњу испуњења уговора. — Уговор о отуђењу некретнине мора се посматрати као целина па се не може тражити раскидање истог само у једном делу. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 479/1958).

I. ст. пресудом одбијен је тужбени захтев ради раскидања купопродајног уговора у делу који се односи на 8 кј. земље.

Тужилац је уложио жалбу, која је као неосновна одбијена, а из разлога:

У току доказног поступка тужитељ није тврдио да је купопродајни уговор закључен 18. II. 1941 год. био закључен под тим условом да ће тужитељ моћи тражити раскидање тога уговора, за случај ако тужени не буде на време исплатио остаток куповне цене.

У конкр. случају је утврђено да је тужени већи део куповне цене исплатио тужитељу и да је одмах ступио у посед купљених некретнина с тим да још треба исплатити на име остатка куповне цене 80.000 дин. Та чињеница што туженик није о року исплатио остаток куповне цене на има само тај правни значај, да се туженик на-

лази у задоцњењу са исплатом куповне цене, па је услед тога очигледно погрешно оно правно схватање тужиоца да би он био овлашћен тражити раскидање купопродајног уговора а с обзиром на нове прописе Закона о регулациу предатних обавеза.

Пошто се у конкретном случају ради о обичној доцњи туженика у исплати остатка куповне цене, то је очигледно да се на тај случај не може применити клаузула *«rebus sic stantibus»*.

Осим тога, према начелима имовинског права уговор о отуђењу какве некретнине мора се посматрати као једна целина. Према томе, ако би постојали услови за раскидање уговора, тада се мора тражити раскидање уговора као целине. Није у складу са начелима имовинског права, да се истовремено један те исти уговор у једном делу остави на снази док у другом делу се тражи његово раскидање. Када тужитељ тражи раскидање уговора само за 8 кат, јут. иако су предметом истог уговора били и 15 кат. јут. оранице, онда је и због тога тужбени захтев тужиоца неоснован.

На основу чл. 283 ст. 2 ЗКП главни претрес може се одржати у отсућности оптуженог само ако је у бекству или ако није достижан државним органима и то само по предлогу јавног тужиоца. (Врх. суд АПВ бр. Кж. 880/1958).

Окружни суд одржао је главни претрес у отсуству једног иностранца оптуженог за крив. дело из чл. 271. ст. 1 у вези чл. 273 ст. 1 КЗ, па је оптуженог прогласио кривим и осудио на 2 године строгог затвора.

На жалбу браниоца из службене дужности, пресуда је укинута, а из разлога:

На записнику о гл. претресу констатовано је да иностранца-оптужени на гл. претрес није дошао, да је његов бранилац отказао пуномоћје, те је суд донео решење којим је одлучено да се поступак против иностранца спроведе у његовој отсућности, те му је поставио браниоца из службене дужности. Оваквим поступком I. ст. суд је повредио прописе о одржавању гл. претреса у отсућности оптуженог. На основу чл. 283 ст. 2 ЗКП гл. претрес може се одржати у отсућности оптуженог само ако је у бекству или ако није достижан државним органима и то само по пред-

логу јавног тужиоца. У конкр. случају оптужени се не налази у бекству, обзиром да је суду била позната његова адреса и да му је упућен позив на гл. претрес у 3. Немачку, који му је уручен 17 априла 1958 г. с тим што је главни претрес био заказан за 23 април 1958 г. то према томе и овако уручен позив није био уредан с обзиром на пропис чл. 264. ст. 4 ЗКП, по коме од достављања позива оптуженом па до гл. претреса мора проћи најмање 8 дана. У конкретном случају не само да је од достављања позива па до дана гл. претреса остао мањи рок од 8 дана, већ и ст. суд на дан гл. претреса није ни имао доказ о томе да ли је оптуженом позив уопште уручен, обзиром да је доставница враћена диплом. путем 31 јула 1958 г.

Сем тога, у конкр. случају уопште нема предлога јавног тужиоца да се оптуженом суди у отсућности, већ је о томе одлуку донео самоиницијативно суд.

С обзиром да је утврђено да је гл. претрес пред I. ст. судом одржан у отсућности оптуженог противно одредбама ЗКП — чл. 263 и 264. ст. 4 ЗКП, — то је на основу чл. 362. ст. 1 ЗКП решење укинато.

Сем наведених повреда на које II. ст. суд пази по службој дужности I. ст. суд је на гл. претресу повредио пропис чл. 69 ст. 3 ЗКП постављањем браниоца по служб. дужности, обзиром да решење о постављењу браниоца може донети само претседних суда како је то изричито предвиђено.

Када је жена канапом на спавању за-
давила пијаног мужа починила је кривично дело из чл. 135 ст. 2 КЗ. (Врх. суд АПВ бр. Кж. 678/1958).

Оптужена је била проглашена кривом за дело убиства из чл. 135. ст. 1 КЗ. јавни тужилац је уложио жалбу, која је основана, па је квалификација промењена на крив. дело убиства из чл. 135. ст. 2 КЗ, а из разлога:

Основани су наводи у жалби јавног тужиоца да је I. ст. суд дело оптужене погрешно квалификовао као крив. дело убиства из чл. 135. ст. 1 КЗ. Утврђено је да је оптужена свога мужа лишила живота на тај начин што му је, када је од пијан легао да спава и када је за-
спав провукла око врата неки канап и стезањем крајева канала задавила га а да он услед пијанства и заспалости ни-

је могао давати никакав отпор. Овакав начин лишења живота човека, који с обзиром на стање у коме се налазио нити је могао очекивати напад нити је могао давати било какав отпор претставља лишење живота на подмукао начин, па је дело требало квалификовати по чл. 135. ст. 2 КЗ.

Решење финансијске инспекције није управни акт, јер нема конститутиван значај. (Врх. суд АПВ бр. У. 1839/1958).

Финансијски инспекторат среза обавезао је предузеће да уплати неправилно наплаћени регрес у износу од 6,040.000 динара.

Предузеће је уложило жалбу, која је одбијена од Покрај. секр. за послове финансија, па је предузеће поднело тужбу. На тужбу је оспорено решење управног органа II. степена поништено, а из разлога:

Финансијске инспекције између осталог врше сходно чл. 1 Уредбе о фин. инспекцији (Сл. лист ФНРЈ, бр. 43/953) и контролу примене прописа о финансиском пословању привредних организација. Када вршењем те контроле утврди неправилност — инспекција односно инспектор наредиће решењем да се неправилности отклоне. По становишту суда такво решење — чл. 13 исте Уредбе — има природу и значај да се привредној организацији укаже на правилан поступак у односу на конкретну грешку која је учињена у његовом пословању. Овде се не ради о некој репресивној функцији односно одбацивању обавезе материјалне природе. Према томе, решење инспекције под овим околностима није управни акт, јер нема конститутиван карактер.

До материјалне обавезе може доћи тек у управном поступку и то по одлукама надлежних финанс. органа у ужем смислу, а не инспекције. Налаз инспекције за овај поступак претставља само доказно средство односно доказ за установљење чињеница којима се утврђује неправилно пословање привредне организације која је у питању.

Накнадним споразумом уговорне странке могу ставити ван снаге извршени избор права из уговора. (Врх. привр. суд бр. Сл. 560/1958).

Тужилац је према закљученом уговору требао да туженом испоручи уговорену количину грађе у месецу децембру 1956 године а на основу претходне диспозиције туженог. Тужени је дао само делимичну диспозицију, па је у погледу осталог дела саопштио тужиоцу да робу не шаље, и ако је рок испоруке прошао, него да чека диспозицију туженог. У вези тога тужилац је издао рачун на протувредности неиспоручене количине грађе, па како тужени није обрачунати износ платио, поднео је тужбу за наплату.

Првостепени суд је ову тужбу одбио, јер је нашао, да је тужилац изостављајући рачун за наплату протувредности грађе која је остала на складишту тужиоца као неиспоручена, стварно извршио избор права из Опште узансе број 209, те да се коначно определио за одустанак од уговора услед доцње туженог као дужника.

Решавајући по жалби тужиоца другостепени суд је нашао да је првостепена пресуда неправилно оценила чиненично стање овог спора, јер није имала у виду писмо туженог од 5 марта 1957 године у коме тужени изјављује да сматра неиспоручену грађу његовом и да ће протувредност овог дрвета исплатити у року од 15 дана. Оцењујући садржину овог писма другостепени суд је нашао да је тужени на овај начин преузео обавезу у погледу исплате грађе, те мада тужилац на то писмо није одговорио, ћутање тужилац је у конкретном случају без правног значаја, јер поменуто писмо по својој садржини не претставља предлог туженог на који би тужилац требао да пристане.

С обзиром на напред изложено другостепени суд је побијену пресуду преиначио и туженог обавезао на плаћање протувредности неиспоручене грађе. Овакву своју одлуку суд је заснивао на становишту да поверилац може после извршеног избора у смислу Опште узансе број 209 одустати од извршеног избора права која му припадају за случај доцње дужника, у случају ако се са оваквим одустанком сагласи и дужник. Наиме поверилац и дужник могу накнадним споразумом да ставе извршени избор ван снаге, па поверилац може на основу таквог споразума тражити алтернативу супротно од извршеног избора.

Није допуштено уговарање већих цена у случају када су одређене највише продајне цене (Врх. привр. суд Сл. 624/1958).

Између странака је био закључен купопродајни уговор по коме је тужени примио обавезу да ће тужиоцу платити цену за хладно ваљане траке која прелази износ цене одређене од стране надлежног државног органа. Међутим, тужени је накнадно одбио да тужиоцу плати уговорену вишу цену, него је исплатио само цену која одговара одређеној највишој продајној цени. Тужилац је ради тога устао са тужбом и тражио да се тужени обавезе на плаћање разлике до уговорене цене, као и да му накнади парничне трошкове.

Првостепени суд је овакав захтев одбио, јер је нашао да је исти правно недопуштен. Поводом жалбе тужиоца другостепени суд је потврдио побијану прекуду јер је нашао следеће:

„Међу странкама је једино спорно питање да ли је тужилац овлашћен да за продату робу уговара и зарачунава веће цене од оних које су као највише биле за односну робу прописане од стране надлежног органа. Наиме, овде се ради о испоруци хладно ваљаних трака као производа црне металургије, а у време предметних испорука била је на снази Одлука Савезног извршног већа о одређивању највиших продајних цена за одређене производе (Сл. лист ФНРЈ број 20/1954) по којој за производе црне металургије продајне цене не могу бити веће од цена које су за те производе биле постигнуте у месецу децембру 1953 године.

Прописивање највиших продајних цена претставља привредну меру општег значаја коју је Савезно извршно веће, на основу овлашћења из тач. 1 Главе XXX Савезног друштвеног плана за 1954 годину (Сл. лист ФНРЈ број 13/54), било донело за оне производе, међу њима и за производе црне металургије, код којих услед дефицитарности и монополског положаја произвођача може доћи до скока цена. Прописивање највиших продајних цена у смислу напред наведене одредбе Савезног друштвеног плана претставља меру принудног карактера, што значи да су прописане цене обавезне као највише продајне цене у односу између произвођача и купца односних производа, те да није допуштено ни уговарање већих цена од оних које су као највише биле прописане.

Са изнетог правилно је становиште првостепеног суда да је правно недопуштен сваки тужбени захтев који је управљен за остваривање већих цена од оних које су биле прописане од стране надлежног органа, и да се такав тужбени захтев не може ни судским путем тражити.

Пренос заплeненог потраживања (Врховни привр. суд бр. Сл. 1009/1957).

Правомoћним платним налогом тужени је био обавезан да тужиоцу исплати одређени износ главнице са каматама и парничним трошковима, па како тужени овој обавези није удовољио, тужилац је покренуо поступак за принудну наплату и предложио да суд дозволи извршење пленидбом покретнина и потраживања туженог ма где се иста налазила.

Извршни суд је предложено извршење у целости дозволио, па је у поступку спровођења извршења ради наплате, заплeнено потраживање које је тужени (сада извршеник) имао код друге привредне организације. Након извршене заплeне тражилац извршења је предложио да се заплeнена тражбина пренесе са туженог на њега, како би био овлашћен да наплату исте тражи непосредно од поменутог привредне организације. Извршни суд је овакав предлог уважио и наредио пренос заплeнене тражбине уместо исплате, а своје решење о том доставио и привредној организацији која је заплeњени износ дугovala.

Међутим, над извршеником је у међувремену дошло до отварања посту-

пка принудне ликвидације, па је привредна организација којој је достављено решење о преносу заплeнене тражбине, истицала да потраживање не може исплатити тужиоцу извршења, него је дужан да исто уплати у ликвидациону масу. Ради тога је тражилац извршења поднео посебну тужбу против ове привредне организације наводећи да је тражбина која је предмет заплeне, била пренесена на њега, па да је овлашћен да захтева исплату исте.

У току вођења поступка по овој тужби суд је стао на становиште да према правним правилима извршног поступка пренос потраживања бива на тај начин што се решење о преносу доставља извршениковом дужнику. Према томе пренос потраживања које је предмет заплeне, није везано за правоснажност решења о преносу, јер самом доставом овог решења о преносу уместо исплате, извршениковом дужнику, тражилац извршења стиче право да пренесену тражбину у своје име од овог наплати и то са учинком као да ју је сам извршеник уступио. Има се наиме сматрати да је у том моменту наступила законска цесија потраживања извршеника на тужиоца.

С обзиром на предње правно становиште, а како је над извршеником остворен поступак принудне ликвидације има се сматрати да је пренос заплeнене тражбине наступио уколико је решење о преносу достављено извршениковом дужнику пре него што су наступиле правне последице отварања поступка принудне ликвидације у смислу чл. 46 Уредбе о престанку предузећа и радњи тј. пре објаве отварања поступка принудне ликвидације у „Службеном листу ФНРЈ”.

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА АК У АПВ

На седници управног одбора АК у АПВ која је одржана дана 22 новембра 1958 године донесена су следећа решења:

1. Узет је на знање извештај секретара и благајника о раду између две седнице.

2. На основу извештаја благајника поднесене су дисц. пријаве против 25 адвоката због неудољивања материјалним обавезама према Комори.

3. Позивају се сви адвокати, који то још нису учинили, да са адвокатским приправницима склопе уговоре о радном односу, одређујући им плату сходно прописима чл. 75 ст. 2 Закона о адвокатури.

4. Узет је на знање извештај да је Радни одбор у Алибунару одржао пленарни састанак и да је за претседника изабран Миша Бурдулић, а за секретара др. Данило Миковић.

5. На основу чл. 65, 67, 73 ст. 1 и 93. т. 4 ЗОА, те чл. 6, т. 1—2 и 9 Статута ове Коморе уписани су у именик адвокатских приправника ове Коморе и то:

а) Живковић Здр. Војислав, са адв. припр. вежбом код адвоката Јовановић Вл. Миодрага из Срем. Карловаца почев од 22 новембра 1958 године, а решењем бр. 292/1958;

б) Игњатовић Борислав, са адв. припр. вежбом код др. Кениг Јулија, адв. у Новом Саду почев од 18 новембра 1958, а решењем бр. 414/1958;

г) Вуковић Илија, са адв. припр. вежбом код адвоката Вуковић Мире, из Зрењанина, а са почетком од 22 новембра 1958 год. решењем број 416/1958.

6. На основу правомоћне пресуде Дисц. суда ове Коморе број Дисц. 117/1958, а сходно прописима чл. 59. т. 5 и 60, те 93 т. 8 ЗОА и чл. 7 Статута брише се из именика адвоката ове Коморе Каћибо Александар из Бечеја, а за преузиматеља његове адв. канцеларије поставља се на основу чл. 57 Статута адвокат Радић Ђорђе из Бечеја.

7. Узима се на знање да је адвокат Јовановић Вл. Миодраг преселио са 26 нов. 1958 седиште своје адв. канцеларије, из Инђије у Срем. Карловце.

8. Узето је на знање да је Гојковић Мита, адв. приправник од 1 нов. 1958 год. ступио на адв. припр. вежбу код Ботић Милорада, адв. из Новог Сада.

9. На основу чл. 59 и 93. т. 8 ЗОА, те чл. 7 Статута Коморе брише се из именика адвоката ове Коморе др. Игњат Михајловић, адвокат из Панчева са 30 јуном 1958 године, услед пензионисања, с тим да задржава чланство у Фонду посмртнине уз услов испуњавања свих обавеза.

10. На основу чл. 76 т. 4 и чл. 93 ЗОА те чл. 9 Статута Коморе брише се из именика адв. приправника ове Коморе са 1 новембром 1958 године Варга Иштван, пошто је засновао радни однос као судија.

11. Узето је на знање да је Милић Томислав, адв. приправник од 6 новембра 1958 год. на адв. припр. вежби код Будишин Ивана, адв. из Новог Сада.

12. Узето је на знање да је Томин Бранислав, адв. приправник од 1 октобра 1958 год. на адв. припр. вежби Среског суда у Н. Саду.

13. Решавано је о текућим предметима.

Управни одбор АК у АПВ

УПИСИ У ИМЕНИК АДВОКАТА АК У АПВ

Пошто су се оба органа управни одбор и савет Адвокатске коморе у АПВ сагласили да постоје услови за упис у именик адвоката Адвокатске коморе у АПВ, на основу чл. 13 т. 1—7, 23, 93. т. 7 и 87. т. 3 Закона о адвокатури, те чл. 6 т. 1—2 и 7 Статута Адв. коморе у АПВ,

уписују се у имених адвоката Адвокатске коморе у АПВ са даном 23 новембра 1958 године, и то:

1. Решењем бр. 794/1957, Пауновић Дејан, са седиштем адв. канцеларије у Панчеву;
2. Решењем бр. 361/1958 Гуцуљ Васа, са седиштем адв. канцеларије у Белој Цркви;
3. Решењем бр. 364/1958 Гојковић Мита, са седиштем адв. канцеларије у Новом Саду;
4. Решењем бр. 398/1958, Милић Томислав, са седиштем адв. канцеларије у Новом Саду;
5. Решењем бр. 392/1958 Крунић Љубомир, са седиштем адв. канцеларије у Новом Саду.

Лица уписана под р. бр. 2, 3 и 4 истим решењем брисана су из именика адв. приправника ове Коморе са 22 новембром 1958 године.

Адвокатска комора у АПВ

ПЛЕНУМ САВЕЗА АДВОКАТСКИХ КОМОРА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Редовна седница пленума Савеза адвокатских комора одржана је у Љубљани 22 новембра 1958 године, под претседништвом претседника Савеза Првослава Васиљевића.

На седници су биле представљене све Адвокатске коморе, преко својих чланова пленума из оба коморска органа — савета и управног одбора. Адвокатску комору Војводине представљали су Др. Иван Мелвингер, претседник савета и Милорад Ботић, претседник управног одбора.

На пленуму је поднет извештај о раду Претседништва Савеза између пленарних заседања. Посебно је третирано питање тарифе, нацрта Закона о станбеним пословним просторијама, и то прописи који се односе на адвокате. Овај извештај је примљен па су донети одговарајући закључци и дате директиве Претседништву, односно комисијама Савеза за даљи рад.

Извештај о раду XVII Конгреса Међународне уније адвоката одржаног у Милану, поднео је Др. Владимир Гросман, потпретседник Уније. Пленум је констатовао, да је учешће наших делегата на конгресу било корисно. За Консеј (Савет) Међународне уније адвоката за наредни период изабрани су: Првослав Васиљевић, претседник Адвокатске коморе у Београду и претседник Савеза адвокатских комора Југославије, Милан Жикић, секретар Савеза, члан савета Адвокатске коморе у Београду, Суботић Слободан, потпретседник управног одбора Адвокатске коморе у Београду, Др. Аурел Крстуловић Претседник Адвокатске коморе у Загребу, Др. Вјекослав Франчески, заменик претседника Адвокатске коморе у Загребу, Милорад Ботић, претседник управног одбора Адвокатске коморе у Новом Саду, Андрија Шарчевић, заменик претседника Адвокатске коморе Војводине, Карел Кири, претседник управног одбора Адвокатске коморе Словеније, др. Богдан Ви-

довић, претседник Адвокатске коморе у Сарајеву и Дика Јанко, претседник Адвокатске коморе у Скопљу.

Расправљано је питање фузије Међународне уније адвоката и интернационал бар Асосиасион. Одређен је Првослав Васиљевић, за делегата на конференцију Међународне уније која ће расправљати по овом питању.

Пленум је прихватио предлог Међународне Уније да се седнице Биро-а Уније одржи у мају 1959 године, у Опатији.

Прихваћен је извештај рачуноводства Савеза о завршним рачунима за 1958, као и предлог прорачуна расхода и прихода Савеза за следећу годину.

Расправљане су разне претставке и молбе упућене Савезу и донете одговарајуће одлуке. Посебно је третирано питање карактера фирме адвоката у вези опорезивања ове, надаље питање примене неких прописа Закона о адвокатури које поједине Коморе различито тумаче и примењују те су донете одговарајуће препоруке.

М. Б.

ПРЕТПЛАТНИЦИМА „ГЛАСНИКА”

„ГЛАСНИК” ће излазити и у 1959 години. Молимо све наше старе претплатнике да претплату обнове, било писменим извештајем, било тако што послати први број за 1959 годину не врате. Онај претплатник који врати први број за 1959 годину сматраће се да је од даље претплате одустао, а у противном да је претплату задржао и за 1959 годину.

Претплата износи 700 динара годишње, а уплаћује се на тек. рач. Адвокатска комора у АПВ бр. 151-73-3-10002. На полеђини треба написати да се новац шаље за „Гласник” и доставити тачну адресу претплатника.

Уједно молимо све досадашње претплатнике који нису претплату исплатили за 1957 годину, да то одмах учине.

Уредништво „ГЛАСНИКА”

„ГЛАСНИК” излази сваког месеца / Издавач и власник: Адвокатска комора у АПВ, Нови Сад, Змај Јовина 20. / Уређује Одбор. / Одговорни Уредник: Ботић Милорад, адвокат Нови Сад, Народних хероја бр. 6. / Текући рачун код Комуналне банке бр. 151—73—3—10002 / Штампарија „Коста Шокица” Нови Сад.

